

Kunskaps- intensiva företags- tjänster

allt viktigare för Sverige

Innehåll

Förord	2
1. Sammanfattning	3
2. Tjänster blir allt viktigare för global handel och svensk ekonomi	4
2.1 Den globala handeln av tjänster växer	4
2.2 Tjänster allt större del av svensk ekonomi	6
3. Utvecklingen av kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige och Europa	8
3.1 Definitioner och data	8
3.2 Utvecklingen i Sverige	9
3.3 Utvecklingen i Europa	13
4. Tillgång och pris på kompetens viktigt för kunskapsintensiva tjänster	15
4.1 Tillgången på kompetens	15
4.2 Priset på kompetens	18
Appendix	20
Referenser	26

Förord

Sverige går alltmer mot att bli en tjänstebaserad ekonomi. Två av tre nya jobb i näringslivet skapas i tjänsteföretag. Den snabbast växande delen av tjänstesektorn är företagstjänster, ett samlingsnamn för många olika tjänster som underlättar produktionen inom alla branscher i näringslivet; industri, byggande och övriga tjänstesektorn.

Huvuddelen av företagstjänster är kunskapsintensiva. Kunskapsintensiva företagstjänster bidrar till en ökad tillväxt och fler jobb i Sverige och blir allt viktigare för exporten. Tillväxten inom dessa tjänster har varit en viktig del av den svenska ekonomins omvandling till kunskapsbaserad produktion.

Digitaliseringen innebär att produktionen av många tjänster inom IT, teknik och andra stöd-tjänster till företag är platsoberoende, vilket innebär att den internationella konkurrensen inom företagstjänster är hård.

Denna rapport visar att den svenska produktionen och sysselsättningen inom kunskapsintensiva företagstjänster vuxit i god takt sedan 2008 jämfört med andra länder i Europa. För att denna utveckling ska kunna fortsätta är det viktigt att förutsättningarna för kunskapsbaserad produktion är goda i Sverige. Tillgången på kompetent arbetskraft och kostnaden för den är avgörande för svenska företags framtida konkurrenskraft inom sektorn.

Denna rapport har skrivits av teknologie doktor Nima Sanandaji och kompletterats av Patrick Joyce, chefekonom, och Johannes Nathell, näringspolitisk expert – båda på Almega.

Stockholm, november 2022

Fredrik Östbom, näringspolitisk chef, Almega

1. Sammanfattning

Den privata tjänstesektorns roll i ekonomin har ökat stadigt de senaste decennierna både globalt och i Sverige. Den privata tjänstesektorn stod år 2020 för nästan 68 procent av det svenska näringslivets förädlingsvärde. Den snabbaste tillväxten har skett inom företags-tjänster som består av en rad olika branscher som säljer tjänster till andra företag. Huvuddelen av företagstjänsterna räknas som kunskapsintensiva och kräver medarbetare med längre utbildning eller djupt yrkeskunnande.¹

Tillväxten inom kunskapsintensiva företagstjänster har varit en viktig del av den svenska ekonomins förändring mot alltmer av kunskapsbaserad produktion. Mellan 2008 och 2020 har produktionen – mätt i förädlingsvärde – av kunskapsintensiva företagstjänster ökat med 77 procent i löpande priser. Sektorns andel av det totala förädlingsvärdet i den svenska ekonomin har ökat från 9,4 till 12,3 procent under samma period.²

Tillväxten inom sektorn i Sverige har framför allt skett inom programmering och konsult-tjänster där produktionen mer än fördubblats i löpande priser från 6,7 miljarder euro 2008 till 15,9 miljarder euro 2020. Branschen producerade 3,7 procent av det totala förädlingsvärdet i ekonomin 2020. Även produktionen inom arkitektur och ingenjörsvksamhet har vuxit kraftigt och branschen producerade 2,0 procent av det totala förädlingsvärdet i ekonomin 2020.

De kunskapsintensiva företagstjänsterna blir också allt viktigare för sysselsättningen. Antalet sysselsatta inom sektorn i Sverige ökade från 502 000 personer 2008 till 708 000 personer 2020, vilket motsvarar 15 procent av samtliga sysselsatta. Den största branschen inom sektorn är programmering och konsulttjänster, där arbetade 160 000 personer 2020 vilket nästan motsvarar var fjärde sysselsatt inom sektorn.

Sverige tillhör ett av de länder i Europa där kunskapsintensiva företagstjänster har störst ekonomisk tyngd. Sektorns andel av det totala förädlingsvärdet i Sverige var den sjunde högsta i Europa 2020. Sektorn har vuxit snabbare i Sverige än i majoriteten länder i Europa sedan 2008.

Bland de länder där sektorn vuxit snabbare än i Sverige finns länder där kostnaden för utbildad arbetskraft är betydligt lägre som Bulgarien, Slovakien och Kroatien. I dessa tre länder har förädlingsvärdet inom sektorn mer än fördubblats sedan 2008. Även i länder där arbetskraftskostnaderna är högre som Schweiz och Irland har sektorn vuxit snabbare än i Sverige. Det krävs därför reformer för att se att den svenska kunskapsintensiva sektorn fortsätter att vara internationellt konkurrenskraftig.

¹ För en definition av vilka branscher som räknas till privat tjänstesektor och till företagstjänster se avsnitt 2.2.

² Förädlingsvärdet är det värde som ett företag tillför ekonomin - företagets produktion minus insatsvaror och insatstjänster. Det samlade förädlingsvärdet i en bransch är branschens bidrag till BNP.

2. Tjänster blir allt viktigare för global handel och svensk ekonomi

2.1 Den globala handeln av tjänster växer

Företagstjänster har en allt viktigare roll i den moderna världsekonomin. Två viktiga drivkrafter för utvecklingen har varit ökad specialisering och bättre möjligheter för digital leverans av tjänster. Det har blivit allt vanligare att tjänster som tidigare producerades internt i företagen i stället läggs ut på externa konsulter, så att företagen kan specialisera sig på sina kärnområden. Den tilltagande digitaliseringen gör denna process allt smidigare.

Tekniska innovationer har gjort att tjänstehandel enklare sker över gränserna. Internationaliseringen av tjänsteproduktionen har varit en viktig drivkraft för den ekonomiska utvecklingen bland rika länder.³

Att tjänster produceras på distans med digitala lösningar är en långsiktig trend i det globala näringslivet som accelererade något under pandemin. Produktionen av specialiserade företagstjänster blir alltmer platsoberoende, vilket är en förklaring till varför tjänstehandeln ökar. Internationell forskning om de värdekedjor mellan företagen som utgör den globala ekonomin utgick tidigare främst från tillverkningsindustrins perspektiv, men har alltmer börjat beakta den roll som tjänster spelar i de globala värdekedjorna.⁴

Det finns i grunden fyra olika sätt att exportera tjänster på. Det kan ske via en gränsöverskridande leverans där tjänster produceras i ett land och säljs till ett annat med hjälp av digital teknik. Tjänster kan också exporteras genom att köparen besöker ett annat land för att konsumera tjänster, turism är det främsta exemplet. Tjänsteexport kan även ske genom kommersiell närvaro där ett dotterbolag eller en filial etableras i annat land för marknadsföring av tjänster eller genom att en expert reser till ett annat land tillfälligt för att utföra en tjänst.⁵

Det är vanligtvis avancerade tjänster som handlas över gränserna, medan enklare tjänster produceras i det egna landet.⁶ Kundsupport, grafisk layout, utveckling av programkod, olika former av analys och management, säljs numera i allt större utsträckning över gränserna. Platsberoende tjänster som fastighetsskötsel och städning, behöver dock produceras i det

3 Mishra, Tewari & Toosi (2020).

4 Hur covid-19 har drivit på utvecklingen på distansarbete lyfts bland annat fram av Leonardi (2020).

5 Ibid, s. 27.

6 Mishra, Tewari & Toosi (2020).

land de konsumeras. Något förenklat utförs de tjänster som kräver personlig närvaro inom landet, medan tjänster som inte kräver det alltmer levereras över gränserna.

Det finns också avancerade tjänster som till exempel bokföring och juridik, som huvudsakligen produceras inhemskt eftersom lagarna skiljer sig åt mellan olika länder. Eftersom företag allt oftare verkar över gränserna, behövs även internationalisering av tjänster som bokföring och juridik och en rad storföretag med regionala kontor erbjuder därför dessa tjänster i olika delar av världen. Tjänsterna produceras fortfarande huvudsakligen inhemskt men viss handel förekommer.

Flera stora tjänsteföretag har gjort sin verksamhet mer global, så att de kan möta behoven hos kunder som verkar över gränserna, samt öka sin marknad.⁷ Arbetsförmedling är en tjänst som huvudsakligen är inhemsk men där en större del av verksamheten är internationell – till exempel sker internationell rekrytering av chefer och specialister. Företag som verkar över gränserna kan dessutom vända sig till internationella aktörer med regionala kontor i olika delar av världen.

Informationstekniken har spelat en avgörande roll för global handel för tjänster. I och med att mängden data som kan överföras har ökat över tid, har även tjänster som utbildning börjat levereras digitalt, vilket lett till att de kan levereras över gränserna. En större användning av internet och ökade möjligheter till dataöverföring har underlättat den internationella handeln med specialiserade tjänster och tidigare handelshinder för tjänster över gränserna har minskat. Avstånd spelar dock fortfarande en roll, eftersom länder som är nära varandra har ett större utbyte av tjänster.⁸

Telekommunikationer är ett viktigt redskap för export av tjänster över gränserna. En bra internetuppkoppling är därmed en viktig konkurrensfördel. Bredbandsuppkoppling i synnerhet leder till att tjänster kan exporteras över långa avstånd. Indien har sedan 1990-talet byggt upp en omfattande sektor för export av olika tjänster med digitala lösningar till bland annat Europa och USA.⁹

Pandemin har gjort det allt vanligare att medarbetare i företag arbetar hemifrån och håller kontakt med varandra genom e-post och digitala möten.¹⁰ Att distansarbete blir en mer integrerad del av företagen ökar möjligheterna för outsourcing av olika företagstjänster. Det spelar nu mindre roll än tidigare att tjänsteleverantören är i samma land som företaget som köper tjänsterna.

Digitaliseringen har haft en omfattande inverkan på tjänstehandeln, då digitala lösningar gör det allt lättare att producera tjänster i ett land för användning i ett annat. OECD har tagit fram ett index för att identifiera och kategorisera handelshindren för avancerade tjänster. Digital Services Trade Restrictiveness Index (Digital STRI).¹¹ Olika länders policy kring data-spridning påverkar möjligheterna till tjänstehandel över gränserna.¹²

7 Boussebaa & Faulconbridge (2019).

8 Tay (2020).

9 Nordås (2020).

10 Se till exempel López, González, Meliciani, & Savona (2019).

11 Ferencz (2019).

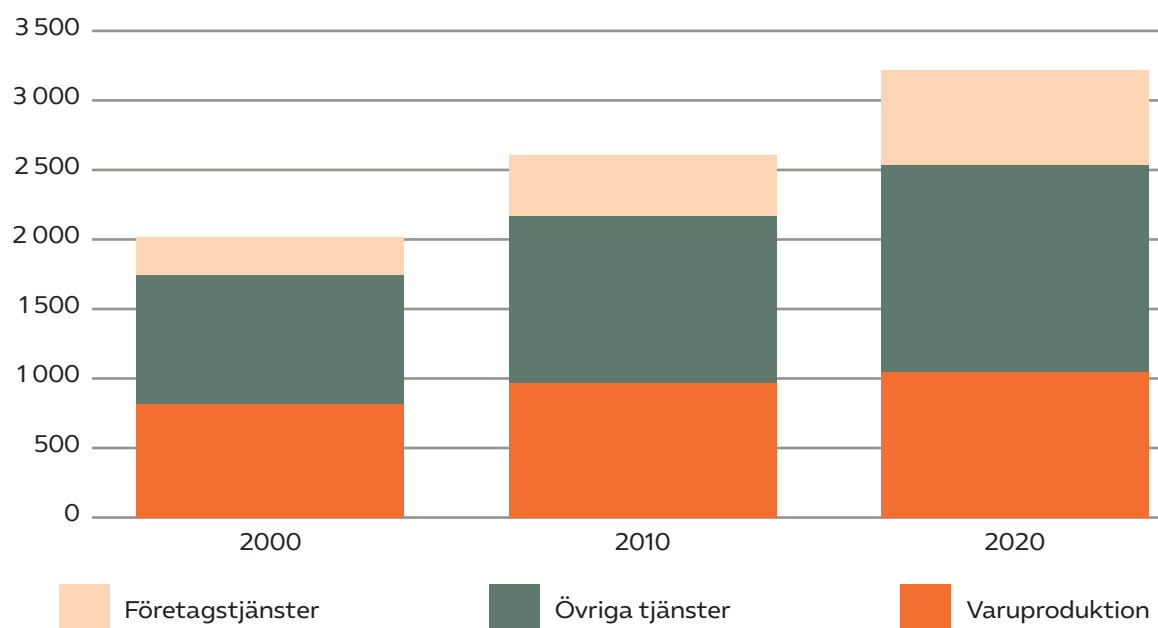
12 Ferracane & Marel (2019).

2.2 Tjänster allt större del av svensk ekonomi

De senaste 20 åren har den privata tjänstesektorns roll i ekonomin ökat betydligt. År 2000 stod tjänsteproduktionen i Sverige för 60 procent av näringslivets förädlingsvärde. År 2010 hade andelen ökat till 63 procent och 2020 till nästan 68 procent. Den snabbaste tillväxten har skett inom företagstjänster. Produktionen av företagstjänster har mer än fördubblats i fasta priser under dessa 20 år.

Figur 1: Näringslivets förädlingsvärde i Sverige 2000, 2010 och 2020 fördelat på sektorer

Miljarder kronor, 2015 års priser

KOälla: SCB, Nationalräkenskaper

Anm: Till den privata tjänstesektorn räknas branscherna G45-T98. Av dessa räknas telekommunikationer, dataprogrammering och datakonsulter (J61-J63) till företagstjänster. Inom företagstjänster räknas även konsulter inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik, arkitekter samt företag inom uthyrning, bemanning, rekrytering, resetjänster och andra stödtjänster (M69-N82).

Under samma period har tjänsternas andel av exporten ökat från 19 till 31 procent, mätt i bruttovärde. En betydande del av den svenska varuexporten bygger dock på import av varor som förädlas i Sverige och exporteras. Om man enbart räknar exporten av produktion i Sverige – exporterat förädlingsvärde – stod tjänster för 42 procent 2019.¹³

Tjänsteinnehållet i varuexporten växer också. Industriföretag köper in forskning, utveckling, design, IT-tjänster med mera från specialiserade tjänsteföretag. Dessa tjänster ingår i värdet av de industrivaror som produceras och exporteras.

Industriföretag säljer även varor tillsammans med stödtjänster. Ett konkret exempel på detta är AB Volvo.¹⁴

¹³ Teknikföretagen (2021).

¹⁴ Volvo (2022).

Ett industriföretag som säljer sidotjänster: AB Volvo

AB Volvo är Sveriges tredje största industriföretag och en världsledande producent av lastbilar.

Förutom lastbilarna säljer Volvo även flera produktrelaterade tjänster. Det inkluderar tjänster såsom försäkringar, underhåll, olycksservice men också mer avancerade tekniska tjänster såsom realtidsövervakning. Realtidsövervakning innebär att lastbilarna är ständigt uppkopplade mot ett datasystem som skickar data om hur batteriet, motorn och bränslesystemet presterar till en grupp specialister som kan ingripa om problem är på väg att uppstå. Med hjälp av denna information kan lastbilens prestanda optimeras, olyckor förhindras och kostnader minimeras för kunden.

En fjärdedel av AB Volvos intäkter kommer från dessa produktrelaterade tjänster.

3. Utvecklingen av kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige och Europa

3.1 Definitioner och data

I denna undersökning jämförs utvecklingen för kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige med utvecklingen i ett urval europeiska länder. Jämförelsen bygger på näringslivsstatistik från Eurostats databas.¹⁵ Undersökningen sträcker sig från 2008 och fram till 2020 och omfattar 28 länder i Europa.¹⁶ I tabell 1 redovisas vilka branscher som ingår.¹⁷

Tabell 1: Kunskapsintensiva företagstjänster uppdelade på branscher med SNI-koder

Film/TV/Musik (J59)
Programmering och sändning av program (J60)
Telekommunikationer (J61)
Programmering och konsulttjänster (J62)
Informationstjänster (J63)
Juridik och bokföring (M69)
Huvudkontors aktiviteter och management konsulttjänster (M70)
Arkitektur och ingenjörsvksamhet (M71)
Forskning och utveckling (M72)
Marknadsföring (M73)
Andra professionella och tekniska aktiviteter (M74)
Arbetsförmedling och bemanning (N78)
Säkerhetstjänster (N80)

Källa: Eurostat

¹⁵ Eurostat (2022) "Glossary: Knowledge-intensive services (KIS)" Glossary: Knowledge-intensive services (KIS) - Statistics Explained (europa.eu). I Eurostats definition av kunskapsintensiva tjänster ingår högteknologiska tjänster, marknadstjänster, finansiella tjänster och övriga tjänster inom offentlig sektor. Finansiella tjänster samt offentliga tjänster ingår ej i jämförelsen.

¹⁶ På grund av bristande tillgång på data ingår ej Luxemburg, Malta, Island, Nordmakedonien, Serbien, Turkiet och Bosnien och Herzegovina i jämförelsen.

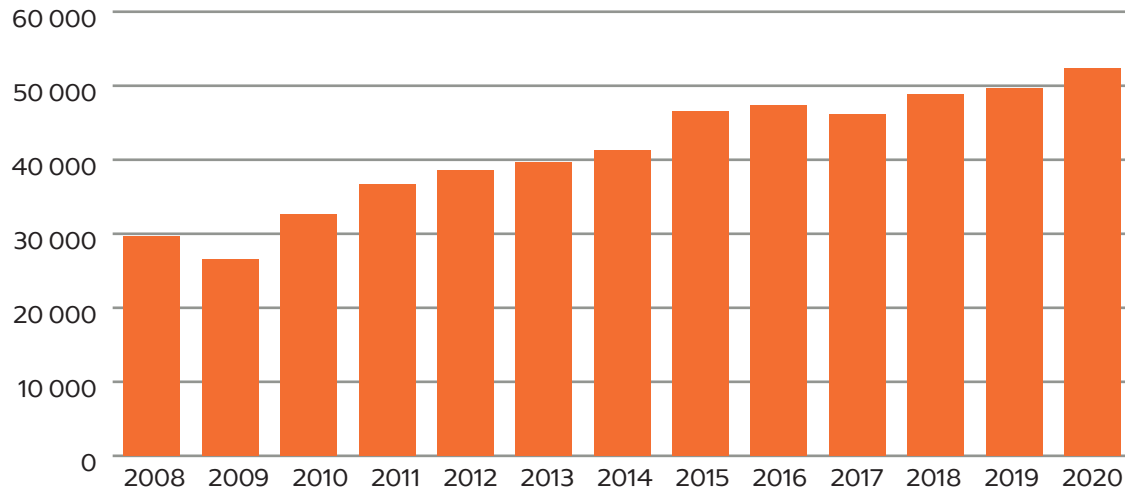
¹⁷ Vatten- och lufttransporter ingår inte i undersökningen på grund av bristande tillgång på data.

3.2 Utvecklingen i Sverige

Produktionen av kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige har vuxit snabbt sedan 2008. Mellan 2008 och 2020 ökade förädlingsvärdet inom sektorn från 29,6 till 52,4 miljarder euro i löpande priser, vilket är en ökning med 77 procent.¹⁸

Figur 2: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige 2008–2020

Miljoner euro, löpande priser

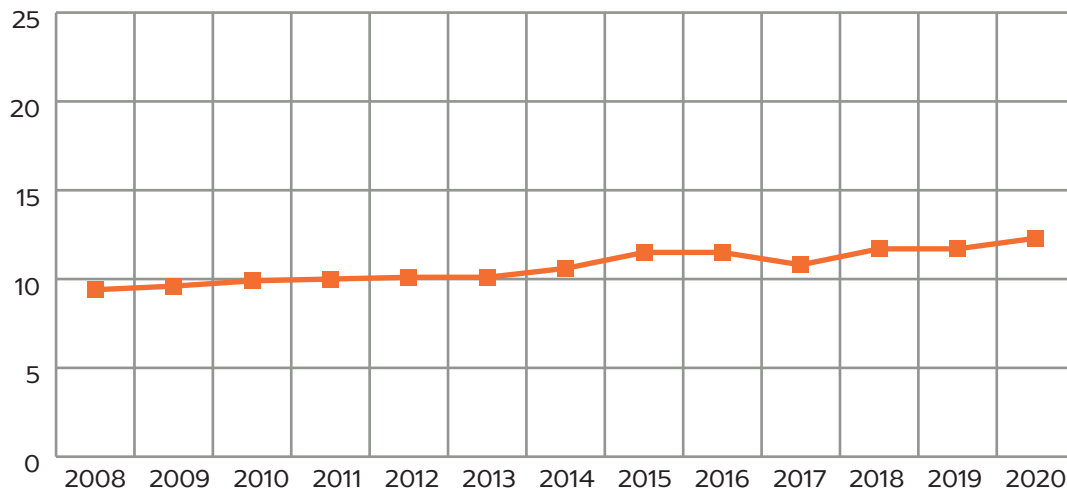

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Den snabba tillväxten innebär att sektorns andel av den svenska ekonomin har vuxit betydligt. År 2008 stod kunskapsintensiva företagstjänster för 9,4 procent av det totala förädlingsvärdet i Sverige. År 2020 hade andelen vuxit till 12,3 procent.

Figur 3: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige 2008–2020

Andel av totalt förädlingsvärde, procent

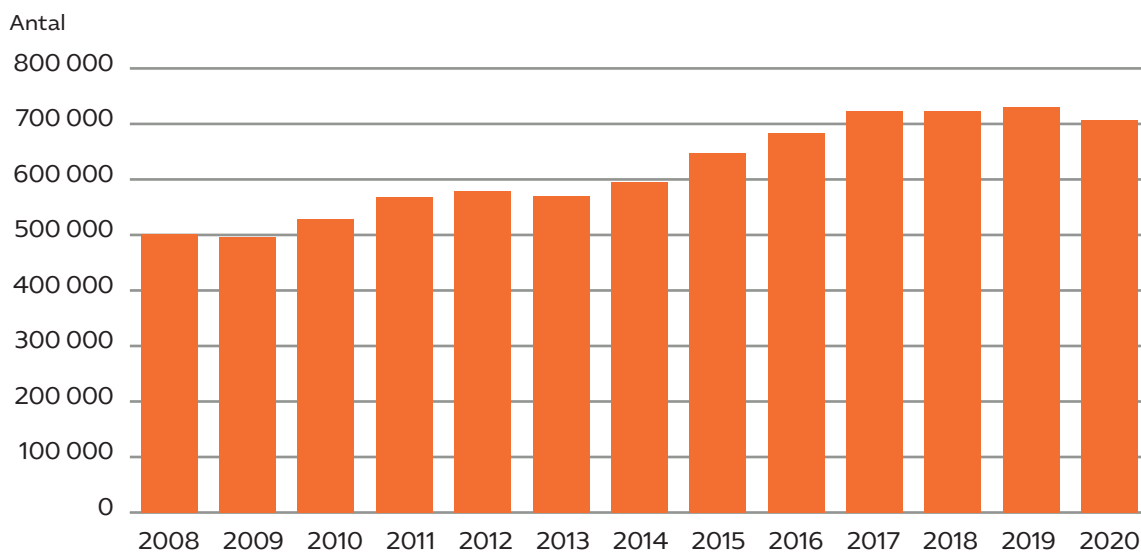

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

¹⁸ Förädlingsvärdet är det värde som ett företag tillför ekonomin - företagets produktion minus insatsvaror och insattjänster. Det samlade förädlingsvärdet i en bransch är branschens bidrag till BNP.

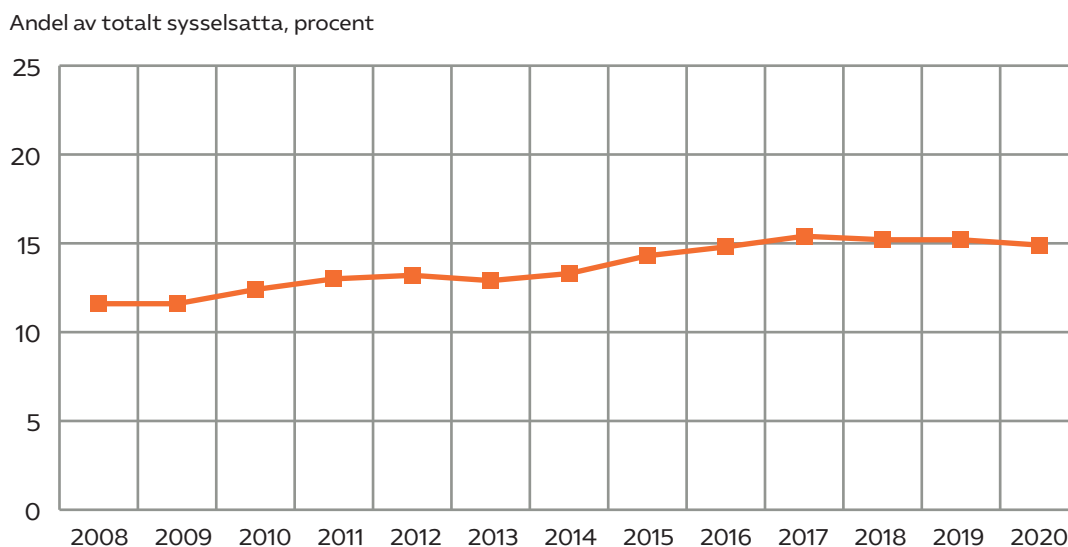
Tillväxten inom kunskapsintensiva företagstjänster skapar många nya arbeten. År 2008 arbetade 502 000 personer inom sektorn i Sverige. År 2020 hade antalet ökat till 707 000 personer. Sektorns andel av den totala sysselsättningen i Sverige har vuxit från 11,6 procent 2008 till 14,9 procent 2020. Även om sektorn haft en trendmässig tillväxt är den inte okänslig för svängningar i konjunkturen. Förädlingsvärdet och sysselsättningen i sektorn föll både under finanskrisen 2008-2009 och under lågkonjunkturen 2012-2013. Under pandemiåret 2020 föll sysselsättningen inom sektorn trots att förädlingsvärdet ökade.

Figur 4: Sysselsatta (20-64 år) inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige 2008–2020

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Figur 5: Sysselsatta (20-64 år) inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige 2008–2020

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Tillväxten av produktionen inom de kunskapsintensiva företagstjänsterna har varierat mellan branscher under perioden. Den största expansionen har skett inom programmering och konsulttjänster. Mellan 2008 och 2020 mer än fördubblades förädlingsvärdet i branschen i

löpande priser från 6,7 miljarder euro till 15,9 miljarder euro. År 2020 producerade branschen 3,7 procent av det totala förädlingsvärdet i ekonomin (se figur 6).

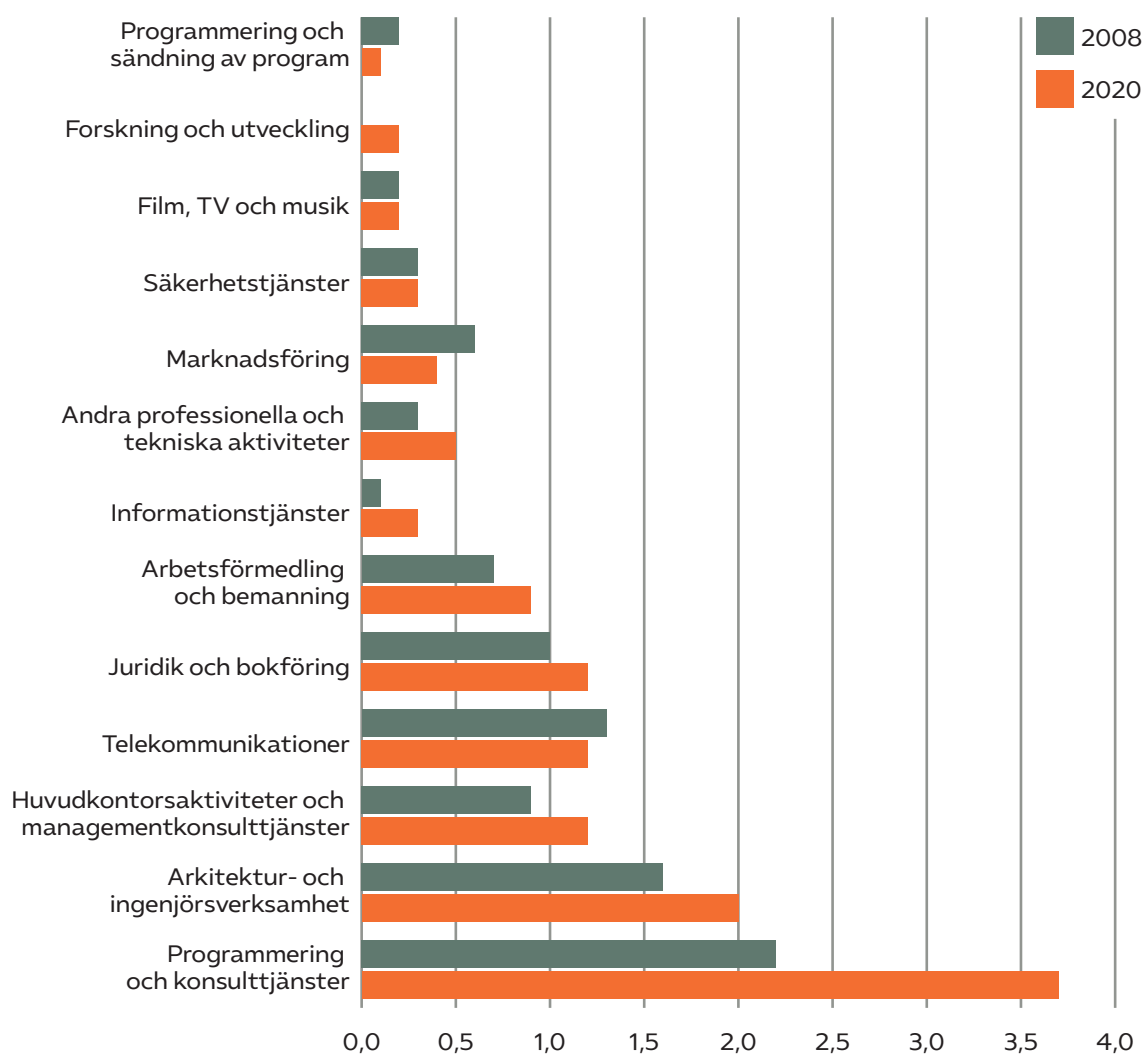
Även produktionen inom arkitektur- och ingenjörsvksamhet har vuxit kraftigt. Mellan 2008 och 2020 ökade förädlingsvärdet i branschen från 5,0 miljarder euro till 8,5 miljarder euro. År 2020 stod branschen för 2,0 procent av det totala förädlingsvärdet i ekonomin.

Inom arbetsförmedling och bemanning har förädlingsvärdet nästan fördubblats i löpande priser under perioden från 2,3 miljarder euro till 4,0 miljarder euro. År 2020 producerade branschen 0,9 procent av det totala förädlingsvärdet i ekonomin.

Den bransch som vuxit mest i förhållande till sin storlek är informationstjänster, vilket bland annat inkluderar nyhetsbyrå- och databastjänster. Mellan 2008 och 2020 tredubblades förädlingsvärdet i branschen i löpande priser från 0,4 till 1,4 miljarder euro.

Figur 6: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige 2008 och 2020 fördelad på branscher

Andel av totalt förädlingsvärde, procent

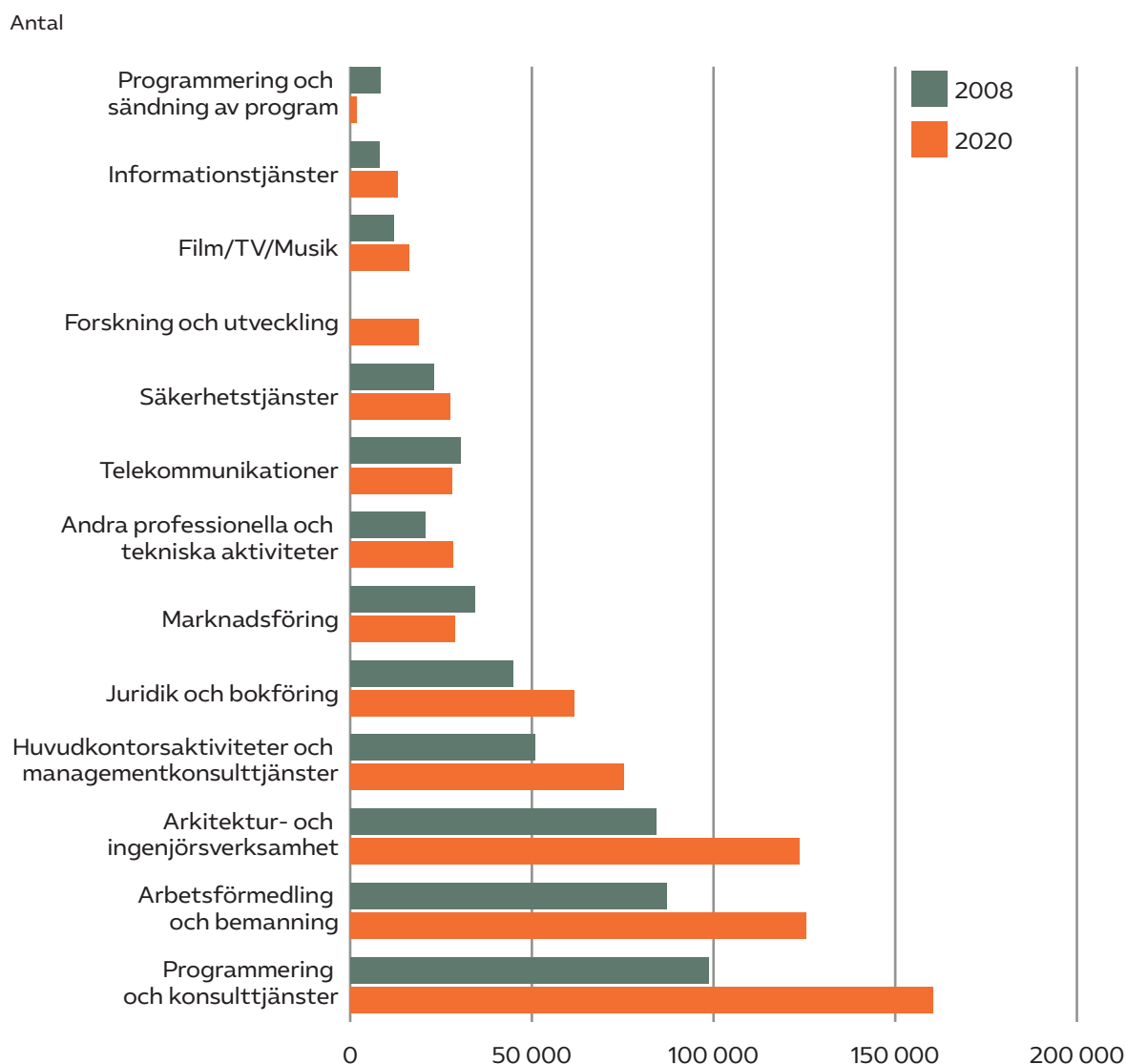

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Anm: Data om forskning och utveckling för 2008 är konfidentiella.

Den största tillväxten av arbeten inom kunskapsintensiva företagstjänster sedan 2008 har skett inom programmering och konsulttjänster där antalet sysselsatta ökade med 62 000 personer till över 160 000 personer 2020. Inom arbetsförmedling och bemanning skapades 38 000 nya arbeten under perioden. Lika många arbeten skapades inom arkitektur- och ingenjörstjänster. Inom informationstjänster ökade sysselsättningen med 5 000 personer under perioden (se figur 7).

Figur 7: Sysselsättningen (20–64 år) inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige 2008 och 2020 fördelad på branscher

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Anm: Data om forskning och utveckling är konfidentiella för 2008.

3.3 Utvecklingen i Europa

I detta avsnitt jämförs utvecklingen inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige sedan 2008 med 27 länder i Europa.

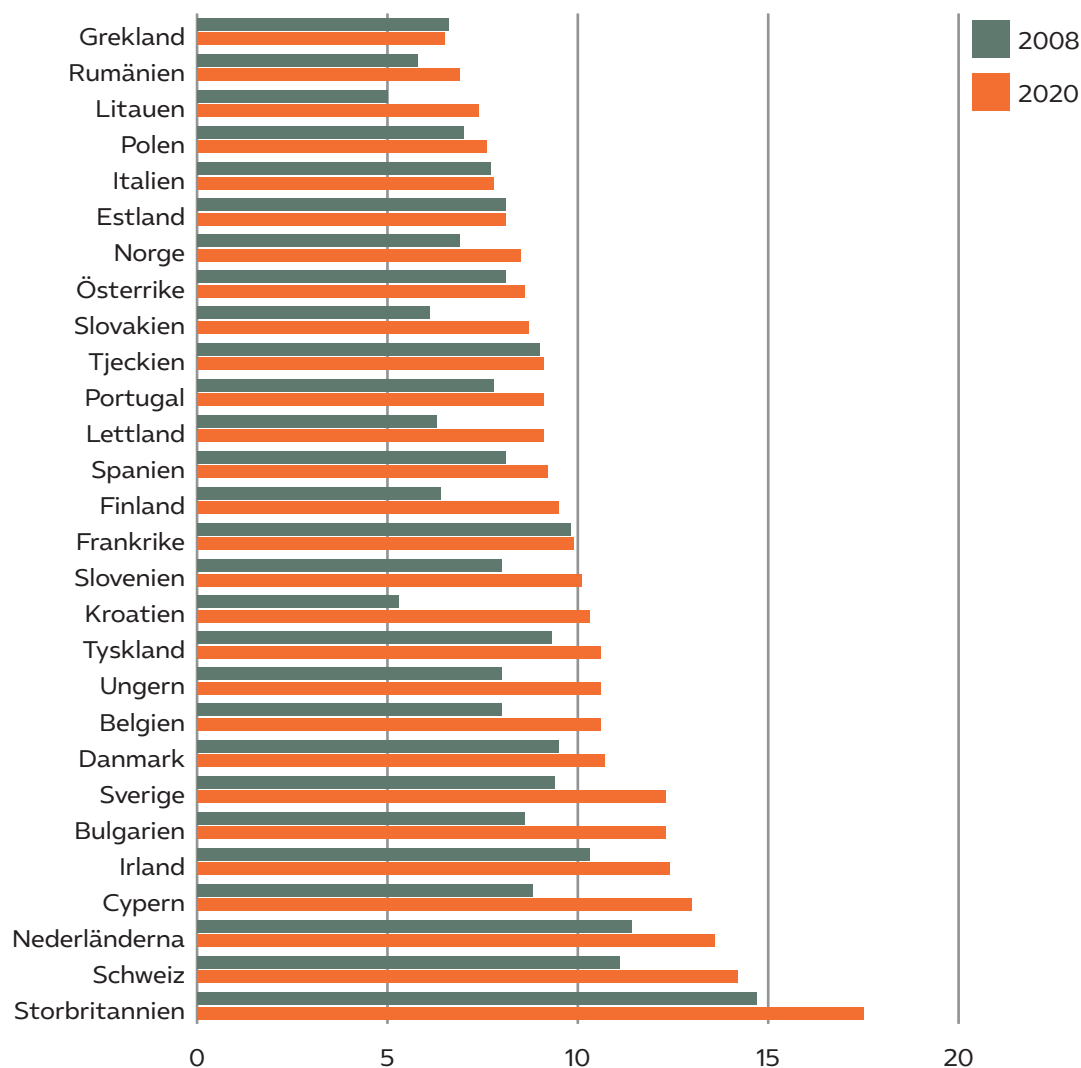
Sverige tillhör de länder där kunskapsintensiva företagstjänster väger tyngst. Produktionen i sektorn utgjorde 12,3 procent av det totala förädlingsvärdet i den svenska ekonomin 2020. Detta placerade Sverige på sjunde plats bland länderna i jämförelsen.

Storbritannien, Schweiz och Nederländerna är de länder där kunskapsintensiva företagstjänster utgör den största andelen av ekonomin. Sektorn producerade mellan 14 och 17 procent av det totala förädlingsvärdet i ländernas ekonomier.

Sverige har haft en god tillväxt inom kunskapsintensiva företagstjänster i en internationell jämförelse. Mellan 2008 och 2020 ökade den svenska produktionen inom sektorn med 77 procent i löpande priser, en snabbare tillväxt än de bland de flesta länder i Europa.

Figur 8: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster i ett urval europeiska länder 2008 och 2020

Andel av totalt förädlingsvärde, procent

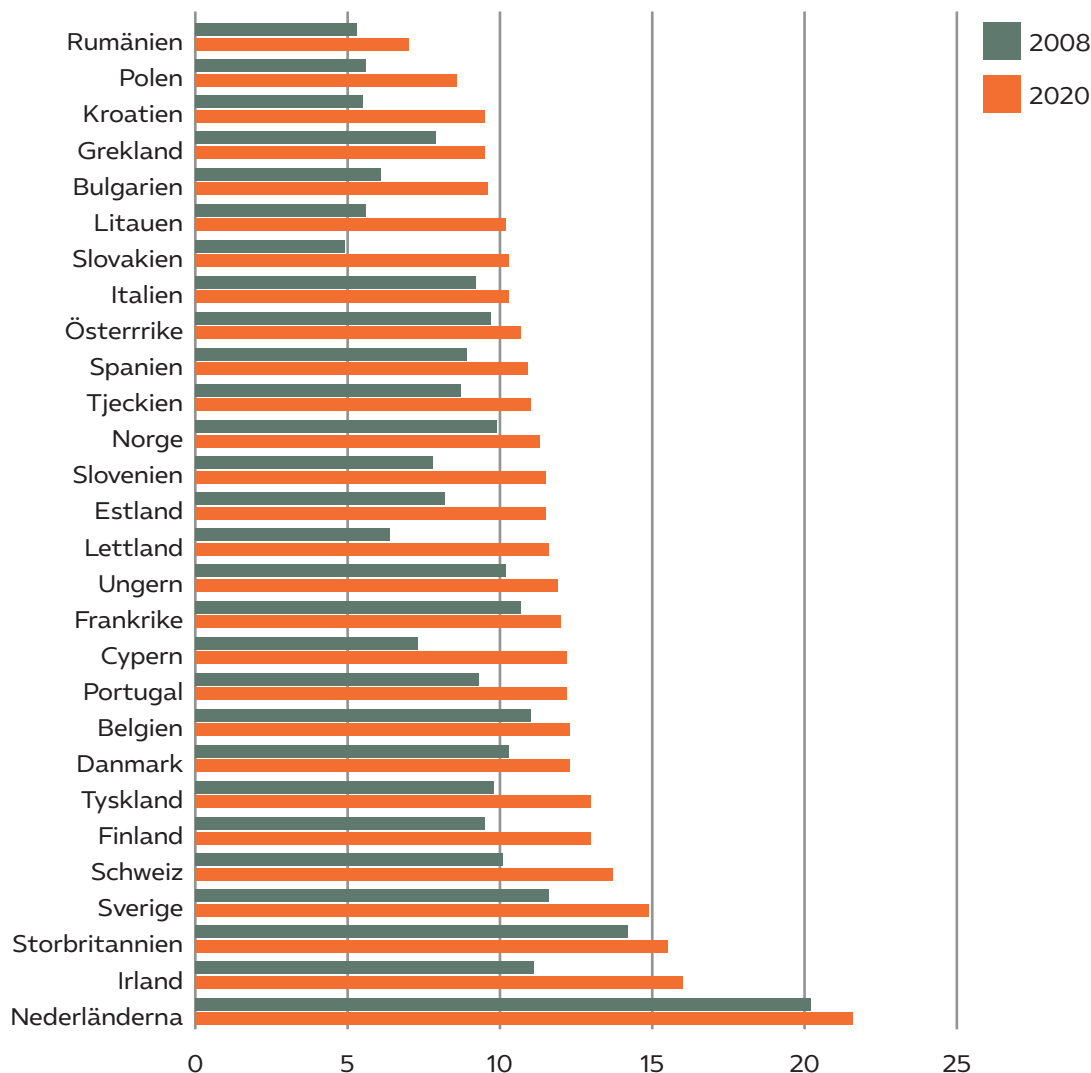
Källa: Eurostat samt egna beräkningar

Anm: Förädlingsvärde för Storbritannien avser 2018.

Den kraftigaste tillväxten har skett i Irland där förädlingsvärdet i sektorn ökat med 155 procent sedan 2008. Även i Bulgarien, Litauen, Schweiz och Slovakien har förädlingsvärdet mer än fördubblats under perioden. I Storbritannien där sektorn är störst i förhållande till landets ekonomi har sektorn inte vuxit lika snabbt.

Figur 9: Sysselsättningen (20–64 år) inom kunskapsintensiva företagstjänster i ett urval europeiska länder 2008 och 2020

Andel av totalt sysselsatta, procent

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Sverige tillhör de länder i Europa där kunskapsintensiva tjänster skapar många arbeten. I Sverige arbetade 14,9 procent av alla sysselsatta inom sektorn 2020 vilket placerar Sverige på fjärde plats bland länderna i urvalet bakom Nederländerna, Irland och Storbritannien. I Nederländerna arbetar 22 procent av alla sysselsatta inom kunskapsintensiva företagstjänster.

I Sverige ökade sysselsättningen inom sektorn med 41 procent mellan 2008 och 2020 vilket motsvarar den genomsnittliga tillväxten i Europa. Ett antal länder i östra Europa och Centraleuropa utmärker sig genom en kraftig ökning av sysselsättningen inom sektorn en. I Slovakien har sysselsättningen inom sektorn mer än fördubblats sedan 2008. I Polen, Litauen, Lettland och Kroatien har sysselsättningen inom sektorn ökat med mellan 50 och 70 procent under samma period.

4. Tillgång och pris på kompetens viktigt för kunskapsintensiva tjänster

Enligt forskningen påverkas utvecklingen av kunskapsintensiva tjänster av flera faktorer.

En studie av vad som drev utländska investeringar i kunskapsintensiva affärstjänster i EU-länderna från övriga världen – OECD- och Bric-länderna – mellan 2003 och 2010, visade att lokaliseringsfaktorer som lönekostnader, andelen med högskoleutbildning i arbetskraften och bolagsskatterna i mottagarlandet.¹⁹ Nivån på investeringarna påverkades också positivt av om investeringarna fanns i ett land som gränsade till eller talade samma språk som mottagarlandet.²⁰

4.1 Tillgången på kompetens

Tillgången på kompetens är central för att kunskapsintensiva tjänster ska kunna växa, vilket skapar en konkurrens om talanger. Investeringskapital har sedan finanskrisen 2008 i stor utsträckning gått till kunskapsintensiva delar av ekonomin och det har uppstått en brist på kompetens, vilket har lett till att den lokala tillgången på talanger har blivit en viktig fråga när företag i sektorn väljer var de ska etablera sig.²¹

Den kunskapsintensiva sektorn i OECD-länderna har kommit att stå för en betydande del av den samlade ekonomiska produktionen något som har gått hand i hand med ökat humankapital bland befolkningen i dessa länder. Det har skapat en allt större efterfrågan på högutbildade personer med rätt färdigheter.²²

Sverige har länge tillhört de länder i Europa med den högsta andelen högskoleutbildade och fortsätter att göra det. Nästan 47 procent av befolkningen mellan 25 och 64 år hade en högskoleutbildning 2021 vilket är en betydande ökning sedan 2008 (se tabell 2).

I åldersgruppen 25–34 år är andelen med högskoleutbildning i Sverige 49 procent. Betydligt fler länder i Europa har dock en större eller nästan lika stor andel högskoleutbildade som Sverige i den yngre åldersgruppen vilket tyder på att Sverige är på väg att tappa det tidigare försprång vi haft (se tabell 3).

¹⁹ Bric-länderna består av Brasilien, Indien, Ryssland, Kina och Sydafrika.

²⁰ Falk (2012).

²¹ Becker med flera. (2020).

²² Clarke och Gholamshahi (2018).

En omfattande förändring är på väg i länderna i Centraleuropa och östra Europa, där andelen högskoleutbildade ökar snabbt i den yngre åldersgruppen. Fler högutbildade i kombination med låga lönekostnader leder till att dessa länder i allt större utsträckning kommer att kunna konkurrera om kunskapsjobben. Det är viktigt att den svenska politiken fortsätter att främja uppbyggnaden av humankapital så att Sverige förblir ett attraktivt land för kunskapsintensiva tjänstebranscher.

Tabell 2: Andel av befolkningen (25–64 år) med eftergymnasial utbildning i ett urval europeiska länder 2008 och 2021

Procent

	2008	2021	Förändring
Irland	35,4	52,7	17,3
Norge	35,5	47,2	11,7
Cypern	34,5	47,0	12,5
Sverige	32,0	46,7	14,7
Litauen	30,2	45,4	15,2
Schweiz	33,7	45,0	11,3
Belgien	32,3	44,9	12,6
Storbritannien	32,0	44,7	12,7
Nederländerna	30,2	43,1	12,9
Finland	36,6	42,3	5,7
Danmark	31,1	42,0	10,9
Estland	34,2	41,2	7,0
Spanien	29,5	40,7	11,2
Frankrike	27,1	40,7	13,6
Slovenien	22,6	40,3	17,7
Lettland	24,8	39,0	14,2
Grekland	22,8	34,6	11,8
Österrike	17,9	34,6	16,7
Polen	19,6	33,2	13,6
Portugal	14,2	31,1	16,9
Tyskland	25,4	30,9	5,5
Bulgarien	22,8	29,6	6,8
Ungern	19,3	29,3	10,0
Slovakien	14,8	27,9	13,1
Tjeckien	14,5	26,4	11,9
Kroatien	16,2	24,9	8,7
Italien	14,3	20,0	5,7
Rumänien	12,8	18,8	6,0

Källa: Eurostat. Population by educational attainment.

Anm: Med eftergymnasial utbildning avses här tertiär utbildning vilket motsvarar nivå 5–8 enligt ISCED:s klassificering. Se [Educational attainment level and transition from education to work \(based on EU-LFS\) \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

Tabell 3: Andel av befolkningen (25–34 år) med eftergymnasial utbildning i ett urval europeiska länder 2008 och 2021

Procent

	2008	2021	Förändring
Irland	46,7	61,7	15,0
Cypern	48,0	58,3	10,3
Litauen	41,5	57,5	16,0
Nederländerna	38,3	55,6	17,3
Norge	43,7	55,0	11,3
Schweiz	38,5	52,3	13,8
Belgien	42,3	50,9	8,6
Frankrike	40,6	50,3	9,7
Danmark	36,2	49,7	13,5
Sverige	40,9	49,3	8,4
Storbritannien	38,6	49,4	10,8
Spanien	40,0	48,7	8,7
Slovenien	30,0	47,9	17,9
Portugal	23,2	47,5	24,3
Lettland	28,8	45,5	16,7
Grekland	27,7	44,2	16,5
Estland	35,8	43,2	7,4
Österrike	19,2	42,4	23,2
Polen	32,1	40,6	8,5
Finland	38,3	40,1	1,8
Slovakien	18,4	39,5	21,1
Tyskland	23,9	35,7	11,8
Kroatien	19,9	35,7	15,8
Tjeckien	17,7	34,9	17,2
Bulgarien	26,0	33,6	7,6
Ungern	24,1	32,9	8,8
Italien	19,9	28,3	8,4
Rumänien	18,8	23,3	4,5

Källa: Eurostat. Population by educational attainment.

Anm: Med eftergymnasial utbildning avses här tertiär utbildning vilket motsvarar nivå 5–8 enligt ISCED:s klassificering. Se [Educational attainment level and transition from education to work \(based on EU-LFS\) \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/e300042c-327c-4744-8000-000000000000_en.pdf)

4.2 Priset på kompetens

Tillgången på högutbildad arbetskraft är avgörande för utvecklingen av kunskapsintensiva tjänster men även kostnaden för arbetskraften är viktig.

En genomgång av forskningen om konkurrenskraften i produktionen av kunskapsintensiva tjänster inom EU visar att innovationer inom sektorn är nära kopplade till innovationer i övriga ekonomin. Studien visar även att kostnaderna för arbetskraft är viktiga för konkurrenskraften i sektorn.²³

En studie av utvecklingen av kunskapsintensiva tjänster i Polen jämfört med övriga EU-länderna visar att Polens konkurrenskraft har påverkats positivt av att arbetsproduktiviteten justerad för lön är högre i Polen än i övriga Europa. I den kunskapsintensiva sektorn är arbetskraften mer produktiv i förhållande till sin lön än i övriga Europa.²⁴

Tabell 4: Arbetskraftskostnader i kunskapsintensiva företagstjänster 2020

Euro per timme

	2020
Norge	50,3
Danmark	48,6
Sverige	42,2
Belgien	41,0
Frankrike	38,1
Österrike	36,3
Nederländerna	35,6
Finland	35,3
Tyskland	34,8
Irland	31,1
Italien	28,6
Spanien	21,9
Slovenien	21,2
Grekland	18,2
Cypern	16,3
Portugal	16,0
Tjeckien	15,3
Estland	14,7
Slovakien	14,1
Lettland	11,7
Litauen	11,7
Kroatien	11,3
Ungern	11,2
Polen	11,2
Rumänien	8,8
Bulgarien	7,4

Källa: Eurostat (Labour cost levels by NACE Rev. 2 activity) och egna beräkningar.
Anm: Lön plus skatter minus subventioner.

²³ Juchniewicz (2021).

²⁴ Wyszowska-Kuna (2014).

Digitaliseringen innebär att kunskapsintensiva tjänster alltmer handlas över gränserna. När produktionen blir mera platsoberoende ökar arbetskraftskostnadernas betydelse.

Tabell 4 visar att Sverige har påtagligt högre kostnader för arbetskraften inom kunskapsintensiva företagstjänster än de flesta länder i Europa. Enbart Norge och Danmark har högre kostnader per arbetstimme än Sverige. Den svenska kostnaden för arbetskraften inom kunskapsintensiva företagstjänster är 21 procent högre än i ett viktigt konkurrentland som Tyskland. Arbetskraftskostnaden i Sverige är hela tre gånger så stor som i Slovakien och nästan fyra gånger så hög som i Polen eller Ungern.

Medan konkurrensen hittills främst har varit mellan Sverige och ekonomier med liknande nivå av utveckling, går vi alltmer mot ett läge där arbete på distans gör att Sverige också behöver konkurrera med länder som Slovakien, där den kunskapsintensiva tjänstesektorn växer snabbt tack vare kombinationen av god tillgång på talang och låga arbetskraftskostnader. I den konkurrensen blir de höga svenska kostnaderna för arbetskraften en nackdel.

Appendix

Tabell A1: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster i Sverige fördelat på branscher 2008 och 2020

Miljoner euro, löpande priser

	2008	2020
Programmering och konsulttjänster	6 754	15 885
Arkitektur- och ingenjörsvksamhet	4 960	8 541
Huvudkontorsaktiviteter och managementkonsulttjänster	2 904	5 250
Juridik och bokföring	3 262	5 065
Telekommunikationer	4 058	5 047
Arbetsförmedling och bemanning	2 286	4 037
Andra professionella och tekniska aktiviteter	1 064	2 138
Marknadsföring	1 798	1 694
Säkerhetstjänster	967	1 431
Informationstjänster	443	1 358
Film, TV och musik	640	1 005
Forskning och utveckling	i.u.	647
Programmering och sändning av program	477	253
Summa	29 614	52 351

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Anm: Data om Forskning och utveckling för 2008 är konfidentiella.

Tabell A2: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster fördelat på branscher 2008 och 2020

Andel av totalt förädlingsvärde, procent

	2008	2020	Förändring
Programmering och konsulttjänster	2,2	3,7	1,5
Arkitektur- och ingenjörsvksamhet	1,6	2,0	0,4
Huvudkontorsaktiviteter och managementkonsulttjänster	0,9	1,2	0,3
Telekommunikationer	1,3	1,2	-0,1
Juridik och bokföring	1,0	1,2	0,2
Arbetsförmedling och bemanning	0,7	0,9	0,2
Informationstjänster	0,1	0,3	0,2
Andra professionella och tekniska aktiviteter	0,3	0,5	0,2
Marknadsföring	0,6	0,4	-0,2
Säkerhetstjänster	0,3	0,3	0,0
Film, TV och musik	0,2	0,2	0,0
Forskning och utveckling	i.u.	0,2	i.u.
Programmering och sändning av program	0,2	0,1	-0,1
Summa	9,4	12,3	2,9

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Anm: Data över Forskning och utveckling för 2008 är konfidentiella.

Tabell A3: Sysselsättningen inom kunskapsintensiva företagstjänster fördelat på enskilda branscher i 2008 och 2020

Antal

	2008	2020
Programmering och konsulttjänster	98 625	160 369
Arbetsförmedling och bemanning	87 191	125 306
Arkitektur- och ingenjörsvksamhet	84 192	123 662
Huvudkontorsaktiviteter och managementkonsulttjänster	50 845	75 131
Juridik och bokföring	44 694	61 547
Marknadsföring	34 274	28 708
Andra professionella och tekniska aktiviteter	20 494	28 198
Telekommunikationer	30 432	28 004
Säkerhetstjänster	23 106	27 320
Forskning och utveckling	:	18 889
Film/TV/Musik	11 842	16 194
Informationstjänster	8 064	12 889
Programmering och sändning av program	8 396	1617
Summa	502 155	707 834

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Anm: Data om Forskning och utveckling är konfidentiella 2008.

Tabell A4: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster i ett urval europeiska länder 2008 och 2020

Miljoner Euro löpande priser samt förändring mellan åren, procent

	2008	2020	Förändring
Storbritannien	265 181	378 258	43
Tyskland	213 307	327 233	53
Frankrike	175 673	204 405	16
Italien	113 946	117 850	3
Nederländerna	66 014	96 827	47
Spanien	82 978	94 011	13
Schweiz	41 671	91 052	119
Sverige	29 614	52 351	77
Irland	17 201	43 778	155
Belgien	25 275	43 668	73
Polen	22 502	35 020	56
Österrike	21 328	29 541	39
Danmark	19 725	29 005	47
Norge	19 786	23 879	21
Finland	10 972	19 647	79
Tjeckien	13 161	17 788	35
Portugal	12 199	15 937	31
Rumänien	7 679	13 883	81
Ungern	7 469	12 294	65
Grekland	14 115	9 447	-33
Slovakien	3 613	7 308	102
Bulgarien	2 699	6 567	143
Kroatien	2 184	4 325	98
Slovenien	2 642	4 204	59
Litauen	1 464	3 322	127
Cypern	1 440	2 523	75
Lettland	1 399	2 393	71
Estland	1 207	1 964	63

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Tabell A5: Förädlingsvärde inom kunskapsintensiva företagstjänster i ett urval europeiska länder 2008 och 2020

Andel av totalt förädlingsvärde, procent

	2008	2020	Förändring
Storbritannien	14,7	17,5	2,8
Schweiz	11,1	14,2	3,1
Nederländerna	11,4	13,6	2,2
Cypern	8,8	13,0	4,2
Irland	10,3	12,4	2,1
Bulgarien	8,6	12,3	3,7
Sverige	9,4	12,3	2,9
Danmark	9,5	10,7	1,2
Tyskland	9,3	10,6	1,3
Belgien	8,0	10,6	2,6
Ungern	8,0	10,6	2,6
Kroatien	5,3	10,3	5,0
Slovenien	8,0	10,1	2,1
Frankrike	9,8	9,9	0,1
Finland	6,4	9,5	3,1
Spanien	8,1	9,2	1,1
Portugal	7,8	9,1	1,3
Tjeckien	9,0	9,1	0,1
Lettland	6,3	9,1	2,8
Slovakien	6,1	8,7	2,6
Österrike	8,1	8,6	0,5
Norge	6,9	8,5	1,6
Estland	8,1	8,1	0,0
Italien	7,7	7,8	0,1
Polen	7,0	7,6	0,6
Litauen	5,0	7,4	2,4
Rumänien	5,8	6,9	1,1
Grekland	6,6	6,5	-0,1

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Tabell A6: Sysselsättning (20–64 år) i kunskapsintensiva företagstjänster i ett urval europeiska länder 2008 och 2020

Antal samt förändring i procent

	2008	2020	Förändring
Tyskland	3 570 353	5 072 585	42
Frankrike	2 776 846	3 127 424	13
Storbritannien	3 911 151	4 708 095	20
Italien	2 065 668	2 280 587	10
Spanien	1 769 776	2 056 500	16
Nederländerna	1 554 060	1 746 742	12
Polen	866 660	1 373 183	58
Sverige	502 155	707 834	41
Schweiz	389 292	590 336	52
Rumänien	463 068	577 047	25
Belgien	479 579	574 541	20
Tjeckien	427 293	556 501	30
Portugal	438 083	552 193	26
Ungern	386 994	517 953	34
Österrike	361 642	435 764	20
Grekland	356 189	358 402	1
Irland	228 340	343 256	50
Danmark	264 985	321 189	21
Finland	229 107	308 887	35
Norge	229 253	281 839	23
Bulgarien	198 316	288 461	45
Slovakien	116 744	255 125	119
Kroatien	94 315	153 181	62
Litauen	78 363	132 116	69
Slovenien	74 497	110 401	48
Lettland	64 090	97 988	53
Estland	51 103	69 958	37
Cypern	26 897	48 988	82

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Tabell A7: Sysselsättning (20–64 år) i kunskapsintensiva företagstjänster i ett urval europeiska länder 2008 och 2020

Andel av totalt sysselsatta, procent

	2008	2020	Förändring
Nederländerna	20,2	21,6	1,4
Irland	11,1	16,0	4,9
Storbritannien	14,2	15,5	1,3
Sverige	11,6	14,9	3,3
Schweiz	10,1	13,7	3,6
Finland	9,5	13,0	3,5
Tyskland	9,8	13,0	3,2
Danmark	10,3	12,3	2,0
Belgien	11,0	12,3	1,3
Portugal	9,3	12,2	2,9
Cypern	7,3	12,2	4,9
Frankrike	10,7	12,0	1,3
Ungern	10,2	11,9	1,7
Lettland	6,4	11,6	5,2
Estland	8,2	11,5	3,3
Slovenien	7,8	11,5	3,7
Norge	9,9	11,3	1,4
Tjeckien	8,7	11,0	2,3
Spanien	8,9	10,9	2,0
Österrike	9,7	10,7	1,0
Italien	9,2	10,3	1,1
Slovakien	4,9	10,3	5,4
Litauen	5,6	10,2	4,6
Bulgarien	6,1	9,6	3,5
Grekland	7,9	9,5	1,6
Kroatien	5,5	9,5	4,0
Polen	5,6	8,6	3,0
Rumänien	5,3	7,0	1,7

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Referenser

Boussebaa, M., & J.R. Faulconbridge (2019). "Professional service firms as agents of economic globalization: A political perspective", *Journal of Professions and Organization*, 6;1:72–90.

Becker, B., N. Driffield, S. Lancheros & J.H. Love (2020). "FDI in hot labour markets: The implications of the war for talent", *Journal of International Business Policy*, 3;2:107–133.

Clarke, T. & S. Gholamshahi (2018). "Developing human capital for knowledge based economies", i boken "Innovation in the Asia Pacific (pp. 247–270)", Springer, Singapore.

Eurostat, Glossary: Knowledge-intensive services (KIS).

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_\(KIS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_(KIS))

Eurostat. Strukturell näringslivsstatistik, för åren 2008 till 2019. Annual detailed enterprise statistics for services (NACE Rev. 2 H–N and S95). SBS data by NUTS 2 regions and NACE Rev. 2. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SBS_NA_SCA_R2/default/table?lang=en&category=sbs.sbs_na

Eurostat. GDP and main components (output, expenditure and income). https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_GDP/default/table?lang=en&category=na10.nama10.nama_10_ma

Eurostat. Population by educational attainment level, sex and age. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_ifs_9903/default/table?lang=en

Eurostat. Labour cost levels by NACE Rev. 2 activity.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LC_LCI_LEV/default/table?lang=en&category=labour.lc.lcan

Falk, M. (2012). "Factors influencing the FDI Location choice for knowledge intensive services and headquarters within the EU and Austria", *FIW-Research Reports*, (No. 2012/13-02).

Ferencz, J. (2019). "The OECD Digital Services Trade Restrictiveness Index", *OECD Trade Policy Papers*, No 221.

Ferracane, M., & E.V.D. Marel (2019). "Do data policy restrictions inhibit trade in services?", *Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. RSCAS*, 29.

Juchniewicz, M. (2021). "Factor Competitiveness of the Technological Advanced Services Sector in the European Union Countries: A Typological Analysis", *European Research Studies*, 24;3:260–273.

Leonardi, P.M. (2020). "COVID 19 and the new technologies of organizing: digital exhaust, digital footprints, and artificial intelligence in the wake of remote work", *Journal of Management Studies*, 10.1111/joms.12648.

López González, J., V. Meliciani, & M. Savona (2019). "When Linder meets Hirschman: inter-industry linkages and global value chains in business services", *Industrial and Corporate Change*, 28;6:1555–1586.

Mishra, S., I. Tewari & S. Toosi (2020). "Economic complexity and the globalization of services", *Structural Change and Economic Dynamics*, 53:267–280.

Nordås, H.K. (2020). "Telecommunications: the underlying transport means for services exports", *Trade L. & Dev.*, 12;1:158.

SCB, Nationalräkenskaper. [BNP från produktionssidan \(ENS2010\) efter näringsgren SNI 2007. År 1980 - 2020. PxWeb \(scb.se\)](#)

Tay, C. (2020). "Comparison of the impact of information and communication technology between bilateral trade in goods and services", *Journal of System and Management Sciences*, 10;1:1–31.

Teknikföretagen (2021) Den konkurrensutsatta sektorn mer än industrin. [den-konkurrensutsatta-sektorn-mer-an-industrin---teknikforetagens-input-output-analys-2021.pdf](#)

Volvo (2022) Volvo Trucks, Vehicle Service <https://www.volvotrucks.com/en-en/services/vehicle-service.html> (Hämtad 2022-04-06)

Wyszkowska-Kuna, J. (2014). "Competitiveness in international trade in knowledge-intensive services: The case of Poland", *Comparative Economic Research*, 17;2:79–100.